

Тема: Особливості фізико-географічного положення материка, елементи берегової лінії. Дослідження та освоєння Африки.

Мета: сформувати в учнів первинні навички складання характеристик географічного положення материка;
систематизувати знання учнів про основні етапи історії дослідження Африки; розвивати практичні навички учнів самостійно визначати географічні координати; зацікавленість до вивчення предмета; виховувати почуття бережливого ставлення до предмета.

Обладнання: фізична карта світу, портрети дослідників Африки, «географічні пазли», атласи, контурні карти, підручники.

Тип уроку: формування нових знань та вмінь.

ХІД УРОКУ

I. Організація класу.

II. Актуалізація опорних знань.

Повторення теми «Світовий океан».

Вікторина «Най... най... най...»

1. Найбільший океан? (Тихий)
2. Найменший океан? (Північний Льодовитий)
3. Найглибший океан? (Тихий)
4. Найтепліший океан? (Атлантичний)
5. Найхолодніший океан? (Північний Льодовитий)
6. Найтепліша течія? (Гольфстрім)
7. Найдовша течія, яка циркулює трьома океанами? (Західних вітрів)
8. Найзабрудненіший океан? (Атлантичний)
9. Найвитянутіший океан з півночі на південь? (Атлантичний)
10. Найнедослідженіший океан? (Північний Льодовитий)
11. В якому океані знаходиться найбільша кількість вулканів? (Тихому)
12. Найстаріший океан? (Тихий)

III. Мотивація навчальної діяльності.

Діти, ми починаємо вивчати материки Південної півкулі.

І зараз ми з вами разом з'ясуємо який материк вивчатимемо першим.

Клас поділяється на 4 групи. Кожна група отримує конверт з «Географічними пазлами».

Завдання: скласти пазли та назвати географічний об'єкт складений учнями. (Цей географічний об'єкт - Африка).

Перший материк, який ми будемо вивчати – Африка.

IV. Вивчення нового матеріалу.

Африка най...

- 1) найвища температура, + 58° С – Тріполі;
- 2) на вершині гір сніг;
- 3) найбільша пустеля материка – Сахара;
- 4) найменша кількість опадів – Асуан;
- 5) найдовша річка в світі – Ніл;

Для того, щоб розглянути географічне положення материка, ми маємо ознайомитись з планом характеристики географічного положення материка:

- 1) площа материка;
- 2) положення відносно екватора, тропіків, 0° меридіана;
- 3) крайні точки і їх координати;
- 4) положення відносно інших материків;
- 5) особливості берегової лінії;
- 6) океани, мор, затоки, протоки, острови, півострови;
- 7) географічні пояси в яких лежить материк.

Давайте ми з вами разом охарактеризуємо географічне положення материка за кожним пунктом плану, використовуючи тематичну карту (фізичну карту).

Географічне положення материка:

1. Площа Африки – 30, 3 млн. км²;
2. Її перетинає екватор, північний та південний тропіки та 0° меридіана, тобто Африка розташована в чотирьох півкулях;
3. Крайні точки (миси) Африки:
 - м. Рас-Енгела – північний
 - м. Агульяс (Голковий) – південний
 - м. Альмаді – західний
 - м. Рас-Гафун – східний;
4. До Африки найближче розташований материк – Євразія, від якого її відділяють лише Гібралтарська протока (ш = 14 км), Середземне море, Суецький канал (д=164 км), Червоне море;
5. Берегова лінія мало розчленована;
6. Океани: Атлантичний та Індійський;
Моря: Середземне та Червоне;
Затоки: Гвінейська;
Протоки: Гібралтарська, Мозамбікська, Баб-ель-Мандебська;

Острови: Мадагаскар, Соко́ра, Занзібар та ін.;

Півострови: Сомалі.

7. Африка розташований в таких географічних поясах:
- Субтропічному (північна та південна півкулі)
 - Тропічному (північна та південна півкулі)
 - Субекваторіальному (північна та південна півкулі)
 - Екваторіальному.

Дослідження та освоєння Африки.

В дослідженні та освоєнні материка Африка виділяють III етапи:

I – від найдавніших часів (фінікійці) до VI – VII ст..(вторгнення арабів).

II – VII ст. – середина XIX ст.. Плавання Васко да Гама, європейські работоргівля та колонізація материка.

III – з середини XIX ст.. до наших **часів**. Початок цього періоду пов'язаний з дослідженнями Д. Лівінгстона, Г. Стенлі, В. Юнкера, М. Вавілова, Є. Ковалевського та інших дослідників. Вже в наш час океанологічні дослідження біля берегів Африки проводив видатний французький природознавець Жак Ів Кусто.

Перші більш-менш достовірні уявлення про обриси Африки європейці дістали в 1498 році завдяки плаванню португальського мореплавця Васко да Гама. У липні 1497 року флотилія з трьох суден, яку очолив Васко да Гама, вирушила до Індії, потрапити до якої морським шляхом було неможливо, не проминувши Африки.

До початку XIX століття були вже відкриті всі існуючі материки, крім Антарктиди. Внутрішні райони материків залишалися недослідженими. На картах вони були майже суцільними білими плямами. Сьогодні ми згадаємо тих мандрівників та дослідників, які заповнили ці білі плями на фізичній карті Африки. Пропоную вашій увазі роботу проектної групи.

Одна з перших експедицій для дослідження внутрішніх районів Африки була організована 1795 року шотландським лікарем Манго Парк, який з невеликим загоном місцевих провідників вирушив від дельти річки Гамбія на пошуки річки Нігер, яку місцеві жителі називають Джалібо. Від місцевих жителів він дізнався, що за два дні шляху можна дістатися до місця, де річка повертає свої води на південь, але він так і не дізнався, де вона закінчується.

Манго Парк організував наступну експедицію в 1805 році. Із 42 мандрівників до Нігера дійшло лише семеро. Причиною був напад маврів на порогах у нижній течії річки. Шотландський лікар мав послідовників. Його

співвітчизник Олександр Ленгу 1822-1823 роках встановив, що Нігер бере початок на південному сході Сьєрра-Леоне.

Внутрішні райони Північної Африки, зокрема о. Чад, були досліджені німецьким мандрівником та дослідником Генріхом Бартом, який вивчав береги озера і встановив, що жодна річка в нього не впадає. Варт дослідив, що жаркі вітри пустелі Сахари висушують озеро, а в період дощів прибережні райони покриваються водою.

У 1849 році Генріх Варт та Адольф Офервег з Тріполі караваном вирушили до Сахари. Під час подорожі вчені знайшли багато пам'яток культури, руїни храмів, будинків та гробниць, які довели, що раніше Сахара була зовсім не безплідною пустелею.

Дослідженню внутрішніх районів материка присвятив своє життя англійський мандрівник Давид Лівінгстон. У 1841 році під час своєї місіонерської діяльності Лівінгстону, лікарю за фахом, вдалося познайомитися із життям та звичаями африканців. Дослідник першим з європейців перетнув пустелю Калахарі, вивчав верхню течію річок Замбезі та Конго, відкрив водоспад Вікторія, досліджував рельєф внутрішніх районів материка. Завдяки своїм відкриттям Лівінгстон був призначений консулом області Замбезі. У 1872 році разом з англійським мандрівником Генрі Стенлі вивчав північний берег озера Танганьїка і довів, що річка Ніл починається на масиві Рувензорі. Це була остання експедиція мандрівника Давида Лівінгстона. У травні 1873 року він помер. Його тіло поховали в Африці. А серце на батьківщині — в Англії.

Після смерті Лівінгстона Г. Стенлі займався вивченням найбільшого озера Африки — Вікторія. Він відкрив масив Рувензорі з вершинами, вкритими вічними снігами. Його Іменем назвали водоспад на річці Конго та інші географічні об'єкти.

Починаючи з 1880 року, розпочалася боротьба між державами, пов'язана з відкриттям на території материка родовищ золота та алмазів. Територія Африки стала залежною від таких держав, як Англія, Франція, Італія, Португалія, Іспанія.

У середині XIX століття Африкою подорожував Є. П. Ковалевський. Він пройшов пустелею з Єгипту в Судан та Ефіопію. Про свої дослідження написав книгу «Подорож до внутрішньої Африки».

Пізніше, в 70-80 роки, в районі озера Вікторія, в басейні річки Конго понад одинадцять років вивчав природу і життя африканських народів російський лікар В. В. Юнкер.

Значна заслуга у дослідженні природи материка належить академік М. Вавілову, який вивчав райони стародавнього землеробства в Алжирі, Марокко, Тунісі, Єгипті, Сомалі, Ефіопії. Під час своєї подорожі він зібрав понад 6 тисяч зразків культурних рослин, серед них 250 видів пшениці.

Сучасні дослідження на материку пов'язані з вивченням геоморфологічної, тектонічної будови Великих Африканських розломів.

Материк Африка, як ви переконалися, досить цікавий. І, як виявляється, ми також багато про нього знаємо. Повертаємося до нашої асоціативної павутини і розповідаємо, що дізналися нового про наші попередні асоціації. Учні за схемою на дошці роблять узагальнення, доповнюють схему.

V. Закріплення вивчення нового матеріалу.

Практична робота №4.

Мета: закріпити вміння визначати географічні координати крайніх точок, та нанесення на контурну карту географічної номенклатури.

Завдання:

1. Нанести на контурну карту Африки географічну номенклатуру вивчену на уроці (миси, океани, затоки, протоки, моря, острови, півострови).
2. Визначити географічні координати крайніх точок.
3. Висновок.

VI. Підведення підсумків уроку. Оцінювання.

VII. Домашнє завдання.

§ 24, створити кросворд за темою «Дослідження Африки»